

KONCERTNI LIST
DRUŽINSKI CIKEL 2021/22 IN
FILHARMONIČNA SPLETNA UČILNICA

ZGODBA ... O PETJU, KI JE SPREMLJALO DELO

Sobota, 12. marec 2022, ob 11.00

Neposredni prenos na

- programu Ars – 3. programu Radia Slovenija

IZVAJALCI:

Zbor Slovenske filharmonije
Jerica Bukovec, dirigentka
Franci Krevh, povezovalec

PROGRAM:

Tradicionalna, prir. Jeffery L. Ames: SHOSHOLOZA

Slovenska ljudska: LEPO JE POMLAD NA SVET

Tradicionalna, prir. Cesar Madeira: THE WELLERMAN

Tradicionalna, prir. A. Graf, P. Welte: BANANA BOAT SONG

Tradicionalna, prir. Moses Hogan: DIDN'T MY LORD DELIVER DANIEL

Slovenska ljudska: MAJOLKA

Rado Simoniti, D. Gorinšek: MLATIČI

Lojze Lebič: PESEM NOSAČEV ŽITA

Pierre Degeyter, Eugène Pottier, prir. Blaž Strmole: INTERNACIONALA

Tradicionalna, prir. Jeffery L. Ames: SHOSHOLOZA

KAJ SO DELOVNE PESMI?

Delovne pesmi so pesmi, ki spremljajo ljudi ob delu. Pojejo jih pred in med delom, med odmori ali po končanih opravilih. Ob delu in petju so se ljudje združevali, povezovali, se zavedali medsebojne soodvisnosti in obenem odvisnosti od narave.

Delovne pesmi, ki jih pojejo delavci nešteti poklicev po vsem svetu, segajo od preprostega mrmranja samotarskega delavca do politično in družbeno zavednih protestov proti delovnim razmeram ali kakovosti življenja delavcev. Poznamo pesmi za različne poklice: mornarske, rudarske ...

Delovne pesmi ljudje pojejo iz različnih razlogov. Z njimi:

- izražajo svoje občutke, težave;
- spodbujajo medsebojno podporo;
- povedo kakšno zgodbo, novico;
- sporočijo kakšno zamisel;
- se kratkočasijo;
- povečajo učinkovitost dela – sinhronizirajo delo, to pomeni, da delajo usklajeno, sočasno.

Te vrste pesmi imajo določene značilnosti:

- peli so jih brez spremljave ali s spremljavo zvoka orodja;
- lahko jih izvaja samo eden ali pa skupina;
- vanje se vključujejo gibanje in zvoki delavcev;
- besedilo lahko odraža samo opravilo ali pa ne;
- prenašale so se iz roda v rod.

Poseben in močan pomen imajo AFROAMERIŠKE DELOVNE PESMI. Izredno krute delovne razmere, v katerih so se znašle prve generacije sužnjev, so po vsej verjetnosti vplivale na ohranjanje afriške kulture skozi delovne pesmi, iz katerih sta nato izšla gospel in blues in ki so se kasneje razvile tudi v jazz.

Sužnji so peli improvizirane verzze, da bi se norčevali iz svojih nadzornikov, izrazili frustracije in delili sanje o pobegu. Mnoge delovne pesmi so služile tudi povezovanju in spoznavanju med delavci. Delovne pesmi so bile med Afroameričani razširjene vse do dvajsetega stoletja. Črnske železniške posadke v južnih Združenih državah so jih pele pogosto, preden so v šestdesetih letih prejšnjega stoletja začeli uporabljati sodobne stroje. Pesmi in napevi so služili kot orodje za pomoč pri izvrševanju določenih nalog ter pošiljanju kodiranih sporočil drug drugemu, da jih delovodje in drugi niso razumeli.

Skupna značilnost afroameriških delovnih pesmi je bila oblika KLICA IN ODZIVA (ang. CALL AND RESPONSE), kjer je vodja zapel verz ali več verzov, drugi pa so se odzvali z refrenom. Oblika klica in odziva prikazuje, kako delovne pesmi spodbujajo dialog. Sestavljen je tako, da ena oseba nekaj pove, druga pa se odzove bodisi s ponovitvijo besedila bodisi z drugim besedilom ali samo potrditvijo.

Takšen način sporazumevanja oziroma petja poznajo tudi npr. vojaki: klic in odziv izvajajo med tekom ali marširanjem. Z njim dvigujejo dobro voljo, utrjujejo timsko delo in pomagajo vojakom proti utrujenosti. Dialog poteka v mnogih glasbenih slogih, tudi v klasičnih delih, kot so *Pasijon po Mateju* (Johan Sebastian Bach, 1727), *Glasba za godala, talkala in čelesto* (Béla Bartók, 1936) ali *Les noces* (Igor Stravinski). Način klica in odziva najdemo med drugim v soulu, gospelu, bluesu, R&B (ritem in blues), rokenrolu, jazzu in drugje.

SLOVENCİ IN PESEM OB DELU

Slovenci v ljudskem izročilu nimamo klasičnih delovnih pesmi, saj se ob težkem delu navadno ni pelo. Pelo se je po delu, kar je bilo združeno s pogostitvijo in se še danes imenuje LIKOF (zlasti v kmečkem okolju pojedina, pitje po končanem večjem (gradbenem) delu, sklenjeni kupčiji ...). Če je bilo opravilo lažje in bolj monotono, npr. ličkanje koruze, pobiranje grozdja, pletenje slame, kleklanje ..., so navadno peli katerekoli pesmi, npr. pripovedne, ki so bile primerne zaradi dolžine, ali če je bila navzoča mladina, navadno ljubezenske pesmi. Poznamo pa stanovske pesmi – pesmi o poklicih. Pesmi, ki so se pele ob delu ali opisovale določeno delo in poklic, so se prenašale iz generacije v generacijo in nam veliko povedo o preteklem načinu življenja.

OD STAREGA EGIPTA DO JAMAJKE IN JUŽNE AFRIKE

Pesem nosačev žita je eno najstarejših ohranjenih besedil na svetu, saj izvira iz obdobja med 16. in 14. stoletjem pr. n. št. To je primer delovne pesmi iz stare egipčanske književnosti. Nastala je med sužnji, ki so s petjem spremljali enolični ritem svojega težaškega dela.

Pesem Day-O (Banana Boat Song) je tradicionalna jamajška ljudska pesem. Je delovna pesem pristaniških delavcev, ki v nočni izmeni nalagajo banane na ladje. Besedila opisujejo, kako se že dani, njihove izmene je konec in želijo, da se delo ovrednoti (poračuna), da lahko gredo končno domov. Pesem je enakomerno ritmična, da so si lahko podajali banane – kot neke vrste človeški tekoči trak. ODZIV je zmeraj enak.

Pesem Shosholoz je pesem rudarjev zlata v Južni Afriki in se poje v slogu KLICA IN ODZIVA. Ker je tako priljubljena v južnoafriški kulturi, jo pogosto imenujejo druga državna himna Južne Afrike. Beseda *shosholoz* pomeni *pojdi naprej*.

ZBOR SLOVENSKE FILHARMONIJE je edini poklicni koncertni zbor v Sloveniji in šteje 38 pevcev. Prav to leto praznuje 30. rojstni dan. Od ustanovitve ga je kar dve desetletji vodil dr. Mirko Cuderman, ki je letos prejel Prešernovo nagrado za življenjsko delo. Zbor v sklopu svojih abonmajskih ciklov pripravlja koncerte, na katerih izvaja a cappella in vokalno-instrumentalno glasbo ter redno sodeluje pri izvedbi vokalno-instrumentalnih del z Orkestrom Slovenske filharmonije. Kot edini poklicni koncertni vokalni sestav v Sloveniji se v veliki meri posveča ohranjanju domače glasbene dediščine. Od leta 2016 je Zbor Slovenske filharmonije član Evropskega združenja profesionalnih pevskih zborov TENSO.

JERICA BUKOVEC ima neizmerno rada to, kar počne. Vsak dan znova je zaljubljena v svoj poklic. Obožuje svoja otroka in jima posveča ta koncerta, saj sta zaradi maminih vaj včasih žalostna ali jezna. Koncert posveča tudi vsem vam, ki ste tukaj, da si podarite ta čudoviti trenutek in odnesete vse najlepše utrinke s sabo domov, si kaj zapojete, ko boste tudi vi kdaj žalostni ali pa veseli do neba in nazaj.

Je (vsak dan sama sebi največji izziv)

Energična (sploh ob spremljavi tolkal)

Radostna (kateri ton se skriva v tej besedi?)

Igriva (včasih tudi precej iskriva)

Cartasta (kako ne bi bila, če ima pa tako lepega mucka? Primorci bi rekli, da se kliče Pablo)

Ambiciozna (stremljeva k najboljši različici same sebe)

Bodičasta (ko jo kaj jezi in še ne ve, kaj točno)

Ukazovalna (če je pa dirigentka, no)

Klepetava (včasih na njenem seznamu ni besede »pavza«)

Očarljiva (po svojem značaju)

Votla (včasih tudi z občutki praznine)Empatična (sočutna – kolikor le zmore do sebe in drugih)

Coprniška (sploh, če bi imela še dirigentsko paličico v rokah)